Mūs ieskauj bagātīga un auglīga mistērija. Varbūt mēs varētu tajā nedaudz iedziļināties, censties to izprast, veltīt tai laiku un uzmanību?

Henrijs Deivids Toro

Saturs

Ievads 11

Neesošais gredzens 17
Noklīdusī bulta 21
Durvis un logi 25
Tukšais šķīvis 29
Saplīsušais trauks 33
Klusa nakts 37
"Nekas" ir dabisks 41
Gurķu maizītes 47
Nav šofera 51
Molekulu sašķelšana 55
Vīns beidzies 59
Tukšā kariete 63
Mūsu nospiedums 65
Kur paliek klēpis? 69
Nekas vairāk 73
Beidz censties 77
Vārdi nav vajadzīgi 81
Cik daudz tīģeru 85
Tukšais pods 89

Aizmiršana 93
Prom 97
Pūstošais bambuss 101
Pazīt nezināšanu 105
Pazaudētā bļoda 109
Laivā neviena nav 113
Sirds sūtra 117
Promesošais Dievs 123
Svētā nezināšana 127
Kad tev nekas nepieder 131
Kurpes ir, kāju nav 135
Bļodā nav putras 139
Saņem neko par neko 145
Mērfija gara pasaule 149
Nerunāšana 153
Klusā varde 157
Paliekošais smīns 161
Sekojiet straumei 165
Plikpaurība 167
Senlietu tirgotava 171
Tukšā ēka 175

Pēcvārds 179
Pateicības 183
Piezīmes 185
Par autoru 191

Ievads

Nesen bija iznākusi mana grāmata "Rūpēs par dvēseli", un biju piekritis par to pastāstīt kādā nelielā, mazzināmā grāmatnīcā Oregonas štata Portlendas pilsētā. Man tas bija nozīmīgs notikums: pirmā tikšanās ar lasītājiem manā autora karjerā, turklāt krietni tālu no Jaunanglijas, kur dzīvoju. Brauciens iekrita divas nedēļas pirms manām kāzām, un biju uzvilcis savu jauno – patiesībā vienīgo – uzvalku, jo man nebija ne jausmas, kā jāģērbjas uz šādu pasākumu, bet gribēju atstāt labu iespaidu.

Tolaik es būtu bijis laimīgs, ja izdotos pārdot tūkstoš grāmatas eksemplāru, jo, godīgi sakot, necerēju, ka tā varētu gūt panākumus. Iepriekš biju sarakstījis četras grāmatas un kopā pārdevis aptuveni piecus simtus eksemplāru. Biju pārliecināts, ka manam izdevējam šis darbs nesīs vilšanos.

Ieradies grāmatnīcā apmēram pusstundu pirms plānotās tikšanās ar lasītājiem, pārsteigts secināju, ka tā ir pavisam maza un izskatās drīzāk pēc dāvanu veikala nekā grāmatnīcas: uz dažiem plauktiem bija izliktas vien atsevišķas grāmatas. Īpašnieks mani sagaidīja viens pats un šķita pārsteigts, ka esmu atbraucis no tālās Jaunanglijas, tikai lai

pabūtu viņa nomaļajā grāmatveikalā. Viņš teica, lai es piesēžot un pagaidot: tikšanās ar autoriem cilvēki bieži vien mazliet kavējot.

Piesēdu uz koka sola, kurš, kā vēlāk konstatēju, nesen bija lakots, tāpēc atstāja traipus uz mana vienīgā uzvalka – tā paša, kuru biju plānojis vilkt savās kāzās. Es sēdēju un gaidīju. Un gaidīju. Pēc pusstundas, kad manai runai atvēlētais laiks bija aizritējis, īpašnieks teica, ka es mierīgi varot doties atpakaļ uz viesnīcu, jo nu jau bija skaidrs, ka neviens neieradīsies.

Pārāk vīlies nejutos, jo manas cerības nebija bijušas augstas, bet atpakaļ uz viesnīcu devos lēnām, domādams, ka man taisnība: tāda veida darbiem, kādus es rakstu, lasītāju nav, un man jāsāk pierast pie tukšām grāmatnīcām un ne pārāk entuziastiskiem grāmatnīcu īpašniekiem. Apsvēru, kā vēl varētu pelnīt naudu un darīt to, uz ko jutos aicināts. Taču nākamajā vakarā Sietlas plašajā grāmatnīcā *Elliott Bay* uz tikšanos ar mani atnāca ap diviem simtiem trokšņainu un ieinteresētu lasītāju, un es secināju, ka uzstājoties varu izmantot stāvkomēdijas elementus. Es pārdevu kaudzēm grāmatu, un laika gaitā "Rūpēs par dvēseli" izlasīja miljoniem cilvēku dažādās pasaules vietās.

Šis ir stāsts par tukšumu. Ne par nulli vai neko, bet par iezīmi, kas jebkurā nodarbē liek atteikties no pārmērīgas kontroles, burtiskas pieejas un egoisma. Tas "tukšais" vakars Portlendā iemācīja man nepieķerties acīmredzamiem un burtiskiem panākumiem, bet saglabāt neitrālu attieksmi pret to, kā citi uztvers manu darbu, un mīlēt paša radīto neatkarīgi no tā, vai kāds ierodas izteikt par to atzinību vai ne. Indiešu filozofijas valodā runājot, tā bija

mācība šunjatā – īpašā, dziļā, garīgā un jēgpilnā tukšumā. Indijā šis noslēpumainais *kaut kas* tiek pētīts un īpaši apcerēts. Tam veltīta dižā Sirds sūtra un viedā Nagarjuna garais teorētiskais apcerējums. Šis tukšums ir attieksme un dzīvesveids, kas slavina atvērtu prātu un atteikšanos no pieķeršanās.

"Kad klusums runā" ir tradicionālu stāstu un pārdomu grāmata par tukšumu. Esmu aizņēmies stāstus no garīgajām tradīcijām, dažādu tautu pasakām, literatūras un savas dzīves un piedāvāju pārdomas par to, kā tie saistīti ar mūsu ikdienu. Stāsti par tukšo trauku, pirkstu bez gredzena, loku bez bultām un kapu, kurā neviena nav, vēsta par lielo garīgo un filozofisko tukšuma ideju. Mana pieredze tukšajā grāmatnīcā ir tikai viens no daudzajiem piemēriem.

Izlasījis šo grāmatu, jūs, iespējams, pamanīsiet tukšuma izpausmes visos dzīves aspektos un aiz burtiskuma ieraudzīsiet noslēpumu – tukšas kastes, tukšas teātra sēdvietas vai tukša klusuma poēziju pārpildītā telpā. Varbūt jūs ļausiet tukšumam izpausties savā dzīvē, sākot izprast, ka tas var kļūt par negaidītu jēgas avotu. Tieši tā es saredzu garīgo tukšumu: tas ir veids, kā būt atvērtam, atmodinātam un uztvert dzīvi nopietni, bet viegli. Mūsdienu dzīvē, kas tiecas jebkuru nezināšanu aizpildīt ar informāciju un piebāzt pasauli ar jauniem produktiem, tukšums nav populārs. Tas šķiet nekam nederīgs un neproduktīvs, un zināmā mērā tā arī ir. Taču varbūt mēs saražojam pārāk daudz lietu, izrunājam pārāk daudz vārdu un pat domājam pārāk daudz domu. Tukšā Portlendas grāmatnīca sniedza man svarīgu mācību. Es sapratu, kā sadzīvot ar neko un panest to, ko rakstnieks

Filips Rots dēvē par "cilvēces traipu", pirmatnējo grēku – cilvēcisko nepilnību. Dzīvē ir kāds spēks, kas mūs iztukšo, lai cik ļoti mēs censtos būt perfekti.

Kad zaudējat darbu, dzīvesbiedru vai draugu, jūs jūtat tukšumu vēl ilgi pēc tam – varbūt tas nepazūd nekad. Šī zaudējuma izjūta var pārklāties ar dziļāku filozofiskāku iztukšošanos, atklāsmi, ka pati dzīve bieži vien ir tukša un ka tukšumā var atrast jaunu dzīvību. Tumšajās emocijās, ko raisa tukšums, var rast nojausmu par gaismu.

Tukšumu var iemācīties novērtēt un padarīt par daļu ikdienas pieredzes. Tas var sniegt mums mieru un mierinājumu, īpaši brīžos, kad dzīve ir aktīva un piepildīta. Tukšums līdzsvaro tieksmi darīt, domāt un sajust pārāk daudz.

Protams, garīgais tukšums ietiecas daudz dziļāk. Mūsu uzskatiem un vērtībām ir tukšs kodols. Tam visam nedrīkst pieķerties par daudz, nedrīkst uztvert to pārāk burtiski vai nopietni. Tukšums ļauj virzīties uz priekšu un palikt elastīgam. Labāk saglabāt atvērtību citu cilvēku domām un vērtībām un būt gatavam mainīties un attīstīties.

Varbūt mums jāatbrīvojas no noteiktas vecāku un ģimenes ietekmes, kas vairs nekalpo mums kā pieaugušai personībai, kura dzīvo savu dzīvi. Mums var nākties atteikties no "patiesības", ko esam apguvuši skolā, baznīcā vai savā ģeogrāfiskajā kopienā. Daži reģioni ir slaveni ar iesīkstējušiem uzskatiem un vērtībām. Visbeidzot, mums var nākties iztukšoties no kādām sen lolotām idejām un viedokļiem, un šis process var būt grūts un sāpīgs.

Ja iekļaujam tukšumu visā, ko darām, varam atrast ikdienas dzīvē tik daudz brīvības, ka tukšums kļūst par

galvenajām durvīm uz jēgu. Kopumā mūsdienu sabiedrībā tukšuma loma netiek izprasta, tāpēc mums var nākties pretoties apkārtējo spiedienam, kas liek drudžaini aizpildīt ik minūti ar aktivitātēm, skaidrojumiem un mērķiem. Tāpēc vispirms ir jāpretojas kārdinājumam būt hiperaktīvam, un tad var izbaudīt mieru, kas rodas, ļaujot visam ritēt savu gaitu.

Šis ir lielisks stāsts par tukšumu. Mēs nevis kaut ko redzam, bet neredzam neko, un šis *nekas* ir nozīmīgs. Tirgotāja domāšana ir visai klasiska: viņš zina, ka zaudēs saikni ar skolotāju, un meklē kaut ko, kam pieķerties. Tas ir veids, kādā mēs tiekam galā ar pārmaiņām un zaudējumiem. Mēs meklējam kaut ko – jebko, lai aizpildītu tukšumu.

Taču Nasredins ir gudrāks, nekā izskatās. Viņš parāda, cik svarīga paradoksālajās mācībās ir asprātība un humors. Viņš nāk klajā ar labāku ierosinājumu, saskatot vērtību tukšuma potenciālā, ko pamanījis savā tuvākajā. Viņš arī apzinās, ka, pozitīvā veidā iepazīstinot ar *neko*, veicina skolotāja un skolēna attiecības. Tukšais pirksts, kurā nav gredzena un kurš ne ar ko neizceļas, ir ideāls risinājums.

Tas liek uzdot nozīmīgus jautājumus: kāda vieta mūsu attiecībās ir tukšumam? Vai reizēm nav labāk atturēties no fiziskas tuvības un mīlestības izrādīšanas? Vai lietas, kuras izmantojam, lai paustu mīlestību, dažkārt netraucē? Mēs mēdzam dāvināt dārgas dāvanas jubilejā vai Valentīndienā. Varbūt labāk būtu atrast kādu *nedāvanu* – "tukšu" dāvanu, tādu, kura nemaksā daudz vai vispār necik, nav tradicionāla un kurai nav acīmredzama vēstījuma?

Viena no labākajām dāvanām, ko jebkad esmu pasniedzis ģimenei Valentīndienā, bija manis paša veidota grāmatiņa – dažu Rainera Marijas Rilkes dzejoļu tulkojumi ar īsiem komentāriem. Naudas ziņā šī dāvana nemaksāja gandrīz neko. Tā bija nepraktiska. Izņemot manu ģimeni un atsevišķus draugus, vien daži cilvēki spētu šo dāvanu novērtēt. Tā bija ārkārtīgi vienkārša. Es izgatavoju piecas kopijas. Man nebija nekāda komerciāla mērķa. Šajā projektā bija daudz tukšuma, bet tas nesa man lielu gandarījumu.

Šī dāvana bija tik tukša, ka nekad neesmu aizmirsis prieku, ko sagādāja tās pasniegšana.

Es cenšos dzīvot saskaņā ar Nasredina noteikumu: neatdod gredzenu, kuru nēsā. Ļauj otram cilvēkam atrast jēgu tukšumā, kas rodas no tā, ka tu nedod pārāk daudz un paturi to, kas tev svarīgs. Dāvināšana var būt ārēji dāsna, bet iekšēji egoistiska. Mēs varam justies kā emocionāli ieguvēji, atdodot otram pārāk daudz, bet beigu beigās slēptais egoisms var sagraut draudzību.

Šeit minu tikai vienu šī īpašā tukšuma veida skaidrojumu un esmu pārliecināts, ka ir vēl daudzi citi. Patiesā tukšumā skaidrojumi nav vajadzīgi. Kā minēšu ne vienu reizi vien, arī pašam tukšumam ir jāpaliek tukšam.

Lai tas kļūst par vispārēju principu: novērtēt tukšumu, kur vien to pamanāt. Draugs neierodas uz norunātajām vakariņām restorānā. Jūs sēžat un skatāties uz tukšo krēslu. Pārvērtiet savu nīgrumu meditācijā par tukšumu! Vērojiet, kas notiek, kad pieņemat tukšo krēslu, nevis par to pukojaties. Ar visdažādākajām tukšuma izpausmēm jūs sastapsieties ik dienas. Vispirms ļaujiet tukšumam būt un pretojieties kārdinājumiem to aizpildīt. Pēc tam apdomājiet konkrēto tukšuma izpausmi un mācieties no tās. Ļaujiet tai rosināt iztēli, lai rastu dziļāku un bagātīgāku tukšumu visās dzīves jomās.